

JOSÉ MOURINHO

EVOLUȚIA UNUI TRANSLATOR

Ciaran Kelly

PREDA PUBLISHING
DISCOVER THE STORY

CUPRINS

Prefață	Naștere și renaștere	13
Capitolul 1.	Visul s-a terminat	15
Capitolul 2.	The Mister	19
Capitolul 3.	El Traductor	29
Capitolul 4.	Pe cont propriu	39
Capitolul 5.	Asemănarea cu Herrera	49
Capitolul 6.	Specialul	57
Capitolul 7.	Revoluția	65
Capitolul 8.	Autointitularea	75
Capitolul 9.	Mario îl întâlnește pe José	81
Capitolul 10.	Schimbarea percepțiilor	85
Capitolul 11.	Șiretenie machiavelică	91
Capitolul 12.	Sosirea Prințului	103
Capitolul 13.	Prăbușirea unui imperiu	111
Capitolul 14.	Divorțul	121
Capitolul 15.	Respingerea	127
Capitolul 16.	Îndoiala	135
Capitolul 17.	Modelul Mourinho	143
Capitolul 18.	Cea mai mare realizare	151
Capitolul 19.	Nu-i ușor să spui adio	157
Capitolul 20.	Patimile	163
Capitolul 21.	Morbo	171
Capitolul 22.	Unic	181
Capitolul 23.	Rezolvarea	187
Capitolul 24.	Intrusul	195
Capitolul 25.	Acasă	201
Anexa A	Manageri multipli câștigători ai Ligii Campionilor	210
Anexa B	Anatomia lui José Mourinho	212
Anexa C	Lumea văzută de José	241
	Bibliografie	269

CAPITOLUL 1 VISUL S-A TERMINAT

Deși este cert că Revoluția Garoafelor îi va lărgi orizonturile lui Mourinho, la început familia sa va avea de suferit, Félix gândindu-se chiar la un moment dat să se transfere la un club din Spania. Pentru o familie de centru-dreapta precum cea a lui Mourinho, perioada pe care o trăiau acum era cel puțin deconcertantă.

Mama lui Mourinho, Maria dos Santos, o învățătoare cunoscută în Setúbal, provenea dintr-o familie privilegiată. Unchiul ei, Mário Ledo, era unul dintre principalii furnizori de sardine ai Portugaliei - cu birouri în Setúbal, Oporto și Algarve. Prosperând în perioada de patriotism înflăcărat bazat pe idealul de auto-sustenabilitate al regimului Salazar, Ledo devine unul dintre cei mai bogați locuitori din Setúbal. În 1962, unchiul Mário donează terenul și finanțează construcția Estádio Bonfim, stadionul multifuncțional din Setúbal. Într-o epocă în care salariile din fotbal nu erau nici pe departe ceea ce sunt astăzi, stabilitatea financiară oferită de Ledo familiei Mourinho este de netăgăduit.

Dar în 1972, unchiul Mário moare din cauze naturale, iar afacerea sa este expropriată de stat. Familia Mourinho e zguduită din temelii. Odată cu evenimentul fără precedent al venirii unui primar comunist la putere în Setúbal, familia extinsă își pierde casele de vacanță, cameristele și servitorii, și se împrăștie de-a lungul coastei. Félix se

Respectiv vede și el nevoit să se mute cu soția și cei doi copii într-o casă mai mică. Se pare însă că pentru José, contextul nu va fi chiar atât de dramatic, acesta mărturisind mai târziu: „Încă din copilărie, am avut prieteni în toate clasele sociale: atât copii care o duceau foarte bine, cât și copii ai căror familii se confruntau cu mari dificultăți. Asta m-a maturizat și m-a pregătit pentru viitor; acum sunt capabil să coexist, să trăiesc și să mă înțeleg cu toată lumea, indiferent de statut. A fost o perioadă de mari schimbări în Portugalia, dar pentru mine a fost o experiență pozitivă care m-a pregătit pentru viață”.

* * *

În loc de teren sau curtea școlii, cea care avea să joace un rol fundamental în modelarea tânărului Mourinho avea să fie sala de clasă – deloc surprinzător având în vedere decizia Mariei de a-și înscrie fiul la o școală privată. La 3 ani, Mourinho este deja fascinat de rutina de dimineață a surorii lui Teresa, care își pregătea singură uniforma și pachetul de prânz. Mediul școlar este cel care îi hrănește lui José setea timpurie de perfecționism și, la doar 5 ani, acesta are toate stilourile, creioanele și riglele perfect ordonate și așezate în penarul din ghiozdan. Deși ar putea părea irelevant și deloc profetic, aspectul este totuși demn de menționat având în vedere faptul că puțini copii de 5 ani sunt capabili să afișeze în mod constant o astfel de disciplină și organizare.

Cu toate acestea, Félix este cel care – în ciuda faptului că era plecat adesea în cantonamente cu Vitória și, mai târziu, cu Belenenses – va avea cel mai profund efect asupra lui Mourinho. Tânărul José va absorbi totul despre fotbal de la tatăl său și, remarcabil, la doar 3 ani va rămâne neconsolat după ce Anglia va învinge și va elimina Portugalia și pe mult iubitul său Eusébio, în sferturile de finală ale Campionatului Mondial din 1966.

La doar 4 ani, Mourinho devine băiat de mingi în spatele porții lui Félix, în timpul sesiunilor de antrenament ale echipei Vitória. Înflăcărat, Félix s-a gândit că José ar putea călca pe urmele lui, ducând astfel mai departe moștenirea familiei Mourinho în fotbalul portughez. Portarul îi subliniază de nenumărate ori importanța de a respecta jocul național, adăugând totuși un aflux de cultură occidentală post-Salazar, astfel că în curând, Mourinho își va începe povestea de dragoste cu Prima Divizie engleză: devine suporter al

echipei Liverpool și începe să-i idolatrizeze pe Kevin Keegan și Kenny Dalglish. Acest lucru va coincide cu singura cupă câștigată de Félix pentru Portugalia, Cupa Independenței 1972, într-un meci disputat cu Irlanda pe când avea 34 de ani.

Extinderea orizonturilor lui José în timpul copilăriei nu face decât să-i hrănească și mai mult obsesia pentru fotbal și, în ciuda faptului că Félix va realiza rapid că fiul său nu va juca la cel mai înalt nivel, el va găsi alte îndeletniciri pentru copilul pasionat de joc, în afară de cele caracteristice unui băiat de mingi. Mourinho începe să-și însoțească tatăl în cantonamente și, după ce cariera acestuia de jucător ia sfârșit, în activitățile de antrenor. În 1976, Félix ajunge antrenor principal al echipei Estrela Portalegre și, drept consecință, adolescentul Mourinho începe să petreacă multe seri vorbind cu tatăl său despre importanța schimbărilor în timpul meciurilor și despre raționamentul din spate. O tradiție care va continua și în cazul lui Mourinho și a fiului său, José Mário Jr.

La Rio Ave, acolo unde ajunge în 1981, atunci când cariera sa de antrenor va lua avânt, Félix îi cere fiului său în vârstă de 19 ani să întocmească dosare de scouting, să se ocupe de jucătorii de la Under-16 și să transmită mesaje jucătorilor în timpul meciurilor. Chiar dacă rareori va fi selecționat de tatăl său ca jucător, Mourinho are cu siguranță un rol important în succesul răsunător al lui Félix. Rio Ave înregistrează un loc cinci în sezonul 1981-1982 - un record absolut pentru club - iar Mourinho este o figură populară în vestiar. José e un tip cordial, plăcut, care nu face favoritisme în selectarea echipei. Baltemar Brtio, un apărător brazilian în vârstă de 30 de ani, un tip dur și dominant, este unul dintre jucătorii apropiați de Mourinho.

Din păcate, nedorind să fie acuzat de nepotism, președintele de atunci al clubului Rio Ave, José Maria Pinho, îi interzice lui Félix să-și selecteze fiul pentru o confruntare de sfârșit de sezon cu echipa campioană, Sporting Lisabona. Rio Ave pierde meciul cu 7-0 și în aceeași vară, Félix decide să plece la Belenenses.

Încă o dată, Mourinho își urmează tatăl ca jucător contractat. Dar contribuția sa din spatele scenei este cea cu adevărat remarcabilă. De altfel acest episod este emblematic pentru întreaga carieră de jucător a lui Mourinho: doar 94 de apariții ca mijlocăș în șapte sezoane pentru Rio Ave, Belenenses, Sesimbra și Comércio e Indústria. Dar, ironic, în

Respectiv timp ce cariera sa de jucator pare sa stagneze in ligile inferioare, Mourinho se bucura de o perioada memorabila in vestiar.

La Sesimbra in Divizia a III-a, Mourinho se remarcă drept unul dintre liderii echipei. Poreclit Zé de coechipieri, José are tendința de a interacționa neîncetat cu arbitrul de la centru. Dar luptele de la vârf și o echipă demotivată din cauza întârzierilor prelungite ale salariilor îi anulează tânărului Mourinho orice șansă de a gusta din succesul profesional în ceea ce ar fi trebuit să fie vârful carierei sale, anii 1983-1985.

La ultimul său club ca jucător, Comércio e Indústria din Divizia I, portughezul are cea mai puternică relație cu coechipierii săi. Este momentul când, la 22 de ani, Mourinho își conștientizează nivelul. În ciuda faptului că nu primește salariu și trebuie să-și plătească singur echipamentul, Mourinho savurează momente unice de libertate. Între petreceri de pomină și sesiuni epice de beție - plătite de către președintele arab al clubului - Mourinho se bucură de fotbal. Conform unuia dintre coechipierii lui de la acea vreme, Luis Filipe, lui Mourinho îi plac farsele, în special aceea de a-și uda antrenorii până la piele punând găleți cu apă deasupra ușii vestiarului.

Deloc surprinzător, datorită acestui comportament Mourinho e un jucător extrem de popular la Indústria. Dar statutul său de erou nu se va datora doar personalității sale. Într-una dintre zile, după antrenament, Mourinho și coechipierul său Dé rămân ultimii în vestiarul din Plaza de Toro. Mourinho întârzie puțin să încuie ușa, în timp ce Dé se îndreaptă spre parcare unde îl aștepta FIAT-ul său vechi de 10 ani. Dar în clipa în care bagă cheia în contact, motorul mașinii ia foc și jucătorul este izbit cu capul de portiera șoferului, rănindu-se destul de serios. Din cauza căldurii din interior, poate și din cauza amețelii datorate loviturii, Dé nu mai poate deschide portiera șoferului. Cum ușa din dreapta e aproape de un perete și nu poate fi deschisă, acesta se trezește captiv într-o mașină în flăcări. Dé începe să strige și e aproape asfixiat atunci când Mourinho, alertat de țipete, țâșnește din vestiar și își salvează coechipierul.

Dacă a existat vreodată un moment care să illustreze perfect acea mentalitate altruistă, de tip "toți pentru unul, unul pentru toți", pe care Mourinho avea să o inspire jucătorilor săi în următoarele decenii, atunci acesta a fost.

CAPITOLUL 2 THE MISTER

Înțelegând că eforturile sale neremunerate de la Comércio e Indústria nu-i vor asigura niciodată un trai decent, Mourinho se vede nevoit, în 1987, să se orienteze într-o altă direcție. Pentru un fotbalist de 24 de ani, sfârșitul carierei de jucător ar fi putut însemna sfârșitul relației cu sportul. Nu și pentru Mourinho, care e hotărât să-și construiască o carieră în fotbal. De altfel demonstrează acest lucru încă din 1982 când, ignorând dorința mamei sale de a urma o facultate de management și administrarea afacerilor, acesta alege să studieze timp de cinci ani Educația fizică, la Instituto Superior de Educação Física din Lisabona.

Jorge Castelo și Carlos Neto, doi dintre profesorii lui Mourinho în perioada 1982-1987, mi-au povestit despre tânărul José al acelor ani.

JORGE CASTELO:

Era o perioadă de mari schimbări în universitate și studenții din grupa lui José au avut posibilitatea de a-și alege calificarea didactică: educație fizică sau antrenorat. Cincisprezece dintre cei șaisprezece studenți au ales antrenoratul, cu specializarea fotbal. Erau foarte motivați, deoarece această alegere însemna că se puteau dedica în totalitate fotbalului: studiu, observație, analiză, planificare și antrenament. A fost o perioadă excelentă, care a

creat toate condițiile necesare pentru ca acești tineri să-și manifeste potențialul.

Pe vremea aceea, studiul fotbalului era structurat pe trei teme esențiale: etapele dezvoltării jucătorului, strategia și tactica jocului, și metode de antrenament care să combine învățarea cu logica internă a jocului. Dintre acestea trei, cea mai mare parte a timpului era dedicată logicii jocului, cu analiza tactică a tuturor aspectelor identificate în cadrul marilor competiții. Aparatele video tocmai apăruseră pe piață, ceea ce ne permitea să studiem meciurile din diferite unghiuri și la diferite viteze de redare. Plus că ne permitea să reluăm momentele esențiale pentru a înțelege mai bine schemele de joc utilizate. Nu e nicio îndoială, influența universității se poate vedea clar în metodologia lui Mourinho.

CARLOS NETO:

Eu predam Bazele Educației Fizice și mi-l amintesc cu drag pe Mourinho ca pe un student cu o personalitate puternică și opinii ferme despre sport și educație fizică. Era critic dar corect, avea un spirit de observație foarte dezvoltat și o bună cunoaștere a contextului sportului. Mourinho avea de asemenea rezultate bune la disciplinele ce necesitau cunoștințe matematice (Biomecanică, Statistică, Modalități de evaluare în Educația fizică, Kinantropometrie). Avea o relație bună cu colegii și intelectul necesar pentru a analiza problemele într-o manieră holistică: filozofică, tehnică și științifică... Nu îmi aduc aminte să fi existat vreodată tensiuni între Mourinho și profesorii săi, dimpotrivă. Era o dinamică bună și un entuziasm de nestăvil în departamentul de fotbal.

JORGE CASTELO:

Mourinho era popular printre colegii de grupă. A fost unul dintre studenții proeminenți ai generației sale, având motivația, voința și capacitatea de a deveni un antrenor excelent. Nu că ar fi știut mai mult decât ceilalți în ceea ce privea analiza și planificarea jocului, dar avea unele calități care îl făceau să iasă în evidență: o rapiditate mai mare în gândire și în rezolvarea problemelor. În plus se adapta rapid la orice situație și cu siguranță era capabil să influențeze grupul.

Tot ce își dorea era să aibă o carieră în fotbal, nu e nici un dubiu în legătură cu asta. Nu ajunsese prea departe ca jucător

Respectiv, profesionist, așa că găsisse această cale alternativă dar la fel de importantă: antrenoratul. Și alți colegi de-ai lui au ajuns să aibă o carieră frumoasă, dar e o diferență ca de la cer la pământ între ceea ce a realizat Mourinho și ceea ce au reușit *toți* ceilalți. Din punctul meu de vedere, cheia succesului a reprezentat-o faptul că tatăl său fusese jucător și antrenor. Drept urmare, în timpul copilăriei și adolescenței, Mourinho a respirat fotbal, a experimentat o multitudine de situații, emoții și drame fotbalistice. A fost mai aproape decât oricine de esența și mecanismele intime ale jocului.

CARLOS NETO:

Tatăl lui a câștigat numeroase titluri în cariera de portar, José nu a avut niciodată un asemenea succes ca jucător. Dar a demonstrat de timpuriu o abilitate înnăscută de a organiza și pregăti rapoarte și dosare pentru echipele tatălui său. Cred că și mediul familial a influențat mult viitoarea sa carieră. Încă de la începutul facultății, Mourinho a arătat un interes special față de antrenorat. În ultimul an a ales fotbalul ca opțiune la disciplina Metodologia antrenamentului sportiv. Iar lucrarea sa de diplomă a fost despre Observarea și analiza fotbalului modern. A absolvit cu note bune și a devenit profesor de educație fizică, demonstrând aptitudini excelente de pregătire, organizare și coordonare a sportivilor.

JORGE CASTELO:

Trebuie să recunosc, nu am văzut niciodată vreun indiciu concret care să mă facă să cred că Mourinho va ajunge cel mai bun antrenor din lume. Știam că va deveni antrenor, dar era foarte greu de prezis că va ajunge să fie *cel mai bun*... Însă nimic nu e imposibil în fotbal. Marii jucători pot răsări de oriunde, există multiple căi de a ajunge în top. Același lucru este valabil și pentru antrenori: pot proveni din culturi diferite, pot avea drumuri și experiențe diferite, nu e neapărat nevoie să provină dintr-un mediu profesionist. De fapt, ca pentru orice altceva în viață, ai nevoie de determinare, motivație, voință și angajament.

CARLOS NETO:

Trăsăturile sale specifice (caracter, personalitate, perseverență și capacitate de muncă) erau deja vizibile încă din studenție. Acestea au influențat în mod evident succesul său ulterior.

Experiența de jucător și de asistent al tatălui său, precum și cunoștințele științifice, pedagogice și tehnice pe care le-a dobândit în timpul studiilor universitare s-au adăugat unei ambiții feroce, e ușor de înțeles cum de a devenit un antrenor atât de mare... Și trebuie să subliniez că a avut o echipă minunată de profesori de fotbal în această școală. Această echipă a ajutat la crearea unei noi paradigme în fotbalul portughez. Mourinho a făcut parte din acest proces.

Este interesant de notat că, la admiterea în institut, Mourinho fusese nevoit să dea examenul de două ori, deoarece picase la matematica. Dar 27 de ani mai târziu avea să primească o diplomă onorifică de la aceeași universitate, pentru realizările sale în fotbalul profesionist. Surprinzător, nu a fost o decizie populară, din câte povestesc Castelo și Neto.

JORGE CASTELO:

Făceam parte din departamentul de Știință a sportului, care a decis acordarea acestei diplome onorifice lui José Mourinho. Nu toată lumea a fost de acord, deși fotbalul este cel mai apreciat sport în Portugalia. Elita intelectuală consideră studiul fotbalului ca pe un „Dumnezeu” minor, dar mulți dintre cei care fac parte din această „elită” sunt simpli oportuniști. Cum spunem noi în Portugalia: „Dumnezeu scrie drept pe linii strâmbe”...

CARLOS NETO:

Întotdeauna tind să apară critici la atribuirea unui doctorat onorific. Dar în cazul lui Mourinho, această distincție a fost legală. A început cu o propunere din partea Consiliului Științific al FMH, propunere ce a fost aprobată de Senatul Universității Tehnice din Lisabona cu o singură abținere. A fost o zi de mare mândrie și bucurie pentru mine și pentru colegii mei, dovada recunoașterii unuia dintre foștii noștri studenți drept un profesionist excepțional. Astăzi este indiscutabil că Mourinho e o persoană de calibru în lumea fotbalului; este *Specialul*.

* * *

Studentia lui Mourinho se va dovedi importantă nu doar pentru viitoarea sa carieră, ci și pentru viața personală. După ce o cunoscuse

pe Matilde „Tami” Faria în 1980, la o discotecă pentru adolescenți din Setúbal, cei doi vor păstra legătura și pe perioada studiilor universitare.

Tami se născuse în familia unui furnizor maritim din Angola, care rămăsese invalid după ce fusese împușcat în Războiul de Independență din Angola. În 1975, la fel ca în cazul altor mii de familii, familia Faria a fost luată cu elicopterul și strămutată în Lisabona.

Tami va studia filozofia la Universitatea Catolică din Lisabona și cu siguranță va influența aprecierea crescândă a lui Mourinho față de temele fundamentale ale vieții.

Cuplul se va căsători în 1989, după ce Mourinho va începe să urce în ierarhia fotbalului ca antrenor de tineret la Vitória Setúbal.

* * *

Cu melanjul său perfect de intelect ascuțit, ambiție și foame de rezultate, Mourinho prinde repede învățăturile profesorilor săi de la universitate, printre care se numărau și mari antrenori de fotbal precum Carlos Queiroz și Jesualdo Ferreira. Nu se întrezărea pe atunci niciun semn al relației tensionate pe care Mourinho o va avea cu Ferreira în viitor, relație ce va culmina la un moment dat cu remarca lui Mourinho cum că Ferreira e „un măgar care a tras timp de 30 de ani, dar nu a devenit niciodată cal”.

Utilizând cunoștințele transmise de Neto, Castelo și Ferreira, Mourinho va petrece următorii doi ani, 1987-1989, ca profesor de educație fizică la diverse școli din Arangues, Alhos Vedos și Bela Vista. Unul dintre elevii săi din perioada respectivă mi-a povestit că, înainte de sosirea lui, nicio fată nu voia să facă educație fizică, dar odată ce seducătorul Mourinho a început să predea, listele de înscriere s-au aglomerat brusc. A fost o perioadă frumoasă, Mourinho mărturisind ulterior că lucrul cu copiii cu dizabilități de învățare sau de ordin fizic a reprezentat un moment important din viața lui, de care își amintește cu drag.

Deși nu lăsase o moștenire de durată ca fotbalist profesionist, este evident că tânărul Mourinho jurase să-și facă tatăl mândru devenind un antrenor excepțional. Și primele semne ale spiritului său inovator se vor vedea curând prin atenția pentru detalii și excentricitățile sale, multe dintre ele evidente și astăzi. Ca de pildă faptul că vine

Rîntotdeauna cu o oră înainte de începerea antrenamentului; își ocupă locul pe banca echipei cu cinci minute înainte de ieșirea jucătorilor; își ia notițe doar în prima repriză și se asigură că este primul care intră în vestiar după meci, înaintea jucătorilor sau a staffului tehnic.

Cu toate acestea, începuturile carierei sale de antrenor nu se vor desfășura sub cele mai bune auspicii. Portugalia nu aderase încă la metodologia UEFA astfel că, în 1988, Mourinho începe prima parte a cursului de antrenor UEFA în Largs, Scoția. E un individ timid și introvertit. Cu excepția obsesiilor sale referitoare la tranziții, Mourinho nu se remarcă, inițial, prin nimic special. Cel puțin asta își amintesc Gordon Strachan și Andy Roxburgh - care se numărau printre cei 150 de participanți înscriși la curs - dar și unii dintre lectori, precum Paul Sturrock și Ross Mathie.

Pentru a înțelege cât de lung a fost drumul parcurs de Mourinho, este poate interesant de notat că unul dintre primele lucruri învățate la curs va fi acela de a-și amplasa jucătorii cu spatele la soare, atunci când le oferă instrucțiuni în timpul antrenamentelor.

Totuși, datorită ambiției și determinării sale, în 1989, după finalizarea primei părți a cursului UEFA, Mourinho devine antrenor de tineret la Vitória. În sfârșit putea să-și întrețină soția, Tami, făcând ceea ce iubea. Iar experiența de profesor îi asigură o tranziție relativ ușoară către antrenarea fotbaliștilor adolescenți.

Mourinho nu e singurul tânăr din stafful echipei care face impresie. Manuel Fernandes, prolificul atacant portughez care marcase 189 de goluri în 326 de meciuri pentru Sporting Lisabona, își petrecuse ultimul sezon de jucător la Vitória în 1987-1988, sub conducerea lui Malcolm Allison. Dar în vara lui 1988, în ciuda faptului că are doar 37 de ani, faimosului atacant i se oferă posibilitatea de a-l înlocui pe Allison.

Fernandes impresionează mult în cele două sezoane de antrenorat la Vitória: echipa termină primul sezon pe locul cinci și pe cel de-al doilea pe locul șapte. Dornic de o nouă provocare - o temă recurentă în cariera nomadă a lui Fernandes - portughezul preia în 1990 echipa Estrela da Amadora. În mod revelator, după acceptarea noului job, Fernandes ia cu el un singur membru al personalului de la Vitória: pe Mourinho. De ce? Ei bine, în afară de rapoartele strălucitoare pe care le primea de la juniori, Fernandes este impresionat și de viziunea modernă și entuziasmul antrenorului de 27 de ani.